

Zinātnieki vēršas pret dezinformāciju par Austrālijas vietējo mežu aizsardzības aspektiem

Izcilākie Austrālijas mežzinātnieki ir pievērsušies sešām dezinformācijas un ideoloģijas jomām, kas apdraud Austrālijas ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu.

Autori: Dr. Džons Raisons, Dr. Sadanandans Nambiars, Dr. Glens Kile un Dr. Tonijs Bartlets.

Par to, kā vislabāk apsaimniekot Austrālijas lielos un daudzveidīgos vietējos mežus, jau gadu desmitiem ilgi ir bijušas strīdīgi viedokļi. Meža aģentūru izmantotās meža apsaimniekošanas metodes ir ilgstoši pētītas, pārbaudītas praksē un uzlabotas.

Arī Austrālijā ir saasinājušās debates par aktīvas meža apsaimniekošanas, jo īpaši koksnes ieguves, priekšrocībām un par to, kā vislabāk reaģēt uz arvien biežāk sastopamajiem meža ugunsgrēku radītajiem draudiem. Diemžēl vides aktīvistu pretestība mežsaimniecības praksei ir kļuvusi ļoti politizēta, koordinēta, ideoloģiska un balstīta uz selektīvu pieejamās zinātniskās informācijas izmantošanu, bieži vien neņemot vērā patiesu praktisko pieredzi.

Ir satraucoša šī nespēja atzīt atšķirīgus zinātniskos pierādījumus, praktisko pieredzi un viedokļus pat no dažu akadēmisko aprindu pārstāvju puses. Tāda situācija veicina dezinformācijas izplatīšanu.

Saskaņā ar *ABARES* aplēsēm 2016. gadā Austrālijā bija 132 miljoni hektāru mežu platību, no kuriem 28,1 miljons hektāru tiek uzskatīti par piemērotiem koksnes ieguvei valsts un privātajās zemes. Pēc vietējo ierobežojumu ņemšanas vērā, mežizstrādei pieejamā daudzfunkcionālā publiskā meža platība bija aptuveni 5 miljoni hektāru. No tās 2015.-2016. gadā, piemēram, tika izstrādāti tikai 73 000 hektāri (1,5 %). Pēdējo 20 gadu laikā valsts koksnes ieguve no vietējiem mežiem ir samazinājusies par 75 % līdz 2,5 miljoniem kubikmetru 2022.-23. gadā. Apjoms apmēram vienādi sadalās starp zāģbaļķu un papīrmalkas sortimentiem.

Tālāk ir identificētas problēmas un tiek sniegti lakoniski komentāri par sešām galvenajām dezinformācijas jomām, ko izmanto, lai iebilstu pret vietējo mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Dezinformācijas un pretrunu būtiskākās jomas:

1. Vietējo mežu izstrāde ir neekonomisks slogs nodokļu maksātājiem.

Šajā primitīvajā kritikā netiek ņemts vērā, ka izstrādātās meža platības tiek apsaimniekotas lietderīgi. Kokrūpniecības un citas ražošanas nozares nodrošina ievērojamu nodarbinātību un rada ekonomisku labumu lauku kopienām. Piemēram, Jaundienvidsaskas štatā (NSW) 2023. un 2024. gadā, aptuveni 23 miljoni ASV dolāru no mežsaimniecībā iegūtajiem 29 miljoniem tika iztērēti t.s. “sabiedrības vajadzībām nepieciešamajiem” pasākumiem aptuveni divos miljonos hektāru valsts mežu - ceļu, tiltu un sliežu ceļu infrastruktūras uzturēšanai, ugunsdrošības nodrošināšanai, tīra ūdens ražošanai un objektu uzturēšanai, lai veicinātu vietējo kopienu labklājību un tūrismu.

Ernest and Young veiktais pētījums par 2021.-2022. gada periodu liecina, ka lapu koksnes (vietējo mežu un plantāciju) audzēšanā un pārstrādē visā Jaundienvidsaskā tika nodarbināti gandrīz 9000 cilvēku un radīti aptuveni 2,9 miljardi ASV dolāru bruto ieņēmumu (pievienotā vērtība bija 1,1 miljards USD). Vietējie meži nodrošināja vairāk nekā 75 % no šiem ieguvumiem. Turklāt labi apsaimniekoti vietējie meži nodrošina arī ievērojamu ūdens daudzumu reģionālajām kopienām un pilsētu iedzīvotājiem. Ja vietējo mežu apsaimniekošanas kompānijas saņemtu ienākumus no šīs ūdens apgādes, tās kļūtu par ļoti rentabliem uzņēmumiem.

Arī aizsargājamiem mežiem (nacionālajiem parkiem un rezervātiem) to apsaimniekošanai ir nepieciešams ievērojams valsts finansējums, kas var būt pat lielāks rēķinot uz hektāru nekā apsaimniekotiem daudzfunkcionāliem vietējiem mežiem, kur ieņēmumi no koksnes pārdošanas sedz daļu apsaimniekošanas izmaksu.

2. Mežizstrāde ir “mežu izciršana” un “mežu iznīcināšana”.

Kritiķi bieži un apzināti sniedz dezinformāciju, apgalvojot, ka mežizstrāde ietver intensīvu koku izvākšanu no “veciem” mežiem ar augstu dabas aizsardzības vērtību, lai gan jau gadu desmitiem

gandrīz visi izstrādātie meži ir atjaunojušies pēc veiktās mežizstrādes vai meža ugunsgrēka. Mežizstrāde ir atļauta tikai plānveidīgi un precīzi noteiktās nelielos mežu nogabalos. Turklāt tiek apgalvots, ka mežizstrāde izraisa pastāvīgu mežu izzušanu (jeb atmežošanās procesu), lai gan saskaņā ar tiesību aktos noteikto meža apsaimniekošanas praksi katrs nocirstais hektārs ir efektīvi jāatjauno.

Atjaunošanas metodes ir labi izpētītas un attiecīgi tiek piemērotas konkrētai vietai. Meža atjaunošanas rezultāti tiek uzraudzīti, lai vajadzības gadījumā varētu veikt korigējošus pasākumus. Pašlaik lielākoties vietējos mežos tiek veikta izlases cirte, nevis kailcirtes. Ilgtspējīga mežizstrāde nav “meža izciršana”, taču joprojām turpinās ļaunprātīga propaganda, kas ilgtspējīgu mežizstrādi un atjaunošanas praksi pielīdzina “meža izciršanai”. Meži ir atjaunojams dabas resurss. Daudzgadīgu mežu atjaunošana ainavā nodrošina arī lielāku dzīvotņu daudzveidību vietējiem dzīvniekiem un augiem.

3. Vietējo “mežu izciršana” kaitē mežu ekoloģijai, jo īpaši apdraudētajām sugām, piemēram, koalām.

Arī šajā gadījumā kritiķi apzināti ignorē zinātniskos pierādījumus un to, ka tiek pieliktas ievērojamas pūles, lai piemērotu zinātniski pamatotus mežizstrādes noteikumus, tādējādi mazinot ietekmi uz mežu un vidi kopumā. Piemēram, *NSW Primary Industries* veiktajā pētījumā, kas ietvēra koalu populāciju monitoringu 224 vietās septiņu gadu laikā, secināts, ka labi organizēta koksnes ieguve vai zemas bīstamības ugunsgrēki nesamazina koalu apdzīvotības rādītājus. Mežizstrādes noteikumi *“nodrošināja pietiekamu biotopu koalām, lai saglabātu to blīvumu uzreiz pēc izlases cirsmu mežizstrādes un 5-10 gadu laikā pēc intensīvas mežizstrādes”*.

Nesen veiktie apsekojumi izmantojot lidaparātus liecina, ka koalu blīvums un apdzīvotība ir līdzīga gan nacionālajos parkos, gan blakus esošajos mežos, kuros notiek mežizstrāde. Tas liek apšaubīt ierosinātā Lielā koalu nacionālā parka (*Greater Koala National Park - GKNP*) izveides nepieciešamību Jaundienvidvelsas ziemeļaustrumos. Nesenie plašie *CSIRO* veiktie pētījumi Ziemeļjaungvinejas štata ziemeļu daļā arī liecina, ka koalu skaits var būt līdz pat 10 reižu lielāks nekā iepriekš veiktās aplēses. Tas liecina, ka koalas šajā reģionā nav jāuzskata par “apdraudētām”.

Plaši un intensīvi meža ugunsgrēki ir daudz lielāks drauds meža bioloģiskajai daudzveidībai nekā mežizstrāde vai kurināmā samazināšanas dedzināšana. Ugunsgrēkos 2019.-2020. gadā gāja bojā miljardiem vietējo dzīvnieku un ievērojami samazinājās daudzu apdraudēto sugu populācijas. Papildus postījumiem veģetācijai un savvaļas dzīvniekiem augstas intensitātes ugunsgrēki izraisa lielu augsnes eroziju un bojā ūdensteces un ūdens kvalitāti. Kaitējums videi var saglabāties gadu desmitiem vai gadsimtiem ilgi, bet vides aktīvisti par to parasti aizmirst jau drīz pēc ugunsgrēkiem.

4. Paplašinot plantācijas, var ātri un viegli aizstāt koksni, kas pašlaik tiek iegūta no vietējiem mežiem.

Ir ārkārtīgi naivi apgalvot, kā tas bieži tiek darīts, ka ir viegli pāriet uz plantāciju koksni visu Austrālijā nepieciešamo koksnes produktu ražošanai. Pēdējo desmit gadu laikā lapu koku plantāciju platība ir samazinājusies (galvenokārt tāpēc, ka zemei ir mainīts lietošanas veids atpakaļ uz lauksaimniecību). Skujkoku plantāciju platība pēdējo 30 gadu laikā ir bijusi nemainīga. Austrālijā ir nopietns un aizvien pieaugošs koksnes trūkums, kas kavē un sadārdzina jaunu māju būvniecību. Ņemot vērā vērienīgos valsts plānus "mājokļu krīzes" risināšanai, šī problēma vēl vairāk saasināsies. Meža un koksnes produktu pētījumi Austrālijā liecina, ka līdz 2034. gadam ir jāuzbūvē aptuveni 2,5 miljoni jaunu mājokļu, lai spētu tikt līdz iedzīvotāju skaita pieaugumam un apmierinātu pieprasījumu. Tiek prognozēts, ka koksnes piedāvājuma deficīts tiks segts vai nu ar importu, vai arī izmantojot tēraudu vai betonu, kas rada ļoti lielas oglekļa emisijas. Apgalvojumi, ka papildu būvmateriālus var viegli iegūt no esošajām vai jaunām plantācijām, ir kļūdaini un nereālistiski.

Neskatoties uz to, ka pēdējās divās desmitgadēs koksnes piegāde no vietējām mežu platībām ir samazinājusies par aptuveni 75 %, plantāciju paplašināšana nav nekādā veidā atbalstīta. Liels izaicinājums ir nodrošināt piemērotu zemi, kopienas atbalstu un privātus ieguldījumus, lai šo procesu nodrošinātu. Turklāt starp plantāciju ierīkošanu un apaļkoksnes ieguvu ir aptuveni 20-30 gadu ilgs laiks, kas rada būtiskus finansiāla un loģistikas rakstura šķēršļus. Plantācijas tika izveidotas, lai apmierinātu ienesīgā eksporta tirgus vajadzības. Arī galvenās eikalipta sugas nav piemērotas komerciālai zāģbaļķu ieguvei.

Mežizstrādes samazināšanas rezultātā palielinās imports. Saskaņā ar *Forest and Wood Products Australia* aplēsēm, piemēram, lapu koksnes imports uz Viktorijas štatu laika posmā no 2019. līdz 2023. gadam palielinājās par 40 % pēc tam, kad tika paziņots par vietējās lapu koksnes ieguves pārtraukšanu. Lielākā daļa importa bija zāģmateriāli no tādām valstīm kā Brazīlija, Indonēzija, Malaizija, Ķīna un ASV.

5. Mežizstrāde palielina meža ugunsbīstamību un meža ugunsgrēku draudus.

Plaši savvaļas ugunsgrēki rada lielus draudus dzīvībai un īpašumam, kā arī lielākajai daļai meža vērtību (augšnei un ūdenim, oglekļa krājumiem, kokmateriālu krājumiem, bioloģiskajai daudzveidībai). Pēc t.s. “Melnās vasaras” ugunsgrēkiem Austrālijas dienvidaustrumu daļā ir atjaunojušies miljoniem hektāru blīvi apaugušu eikalipta un akāciju jaunaudzes platību - kritiķi apgalvo, ka šādas platības būtu apsaimniekojamas daudzus gadu desmitus bez turpmākas koksnes ieguves. Pieņemot šādu stratēģiju, tieši otrādi - palielināsies meža ugunsgrēku risks vietējam kopienām un ekosistēmām.

Pastāvīgi atkārtotie apgalvojumi, ka vietējo mežu izstrāde palielina ugunsbīstamību un līdz ar to arī augstas intensitātes meža ugunsgrēku riskus ainavas mērogā, ir kategoriski noraidīts trīs detalizētos pētījumos (tie ir publicēti) par ugunsgrēku intensitāti un izplatību “Melnās vasaras” meža ugunsgrēku laikā 2019.-2020. gadā. Pētījumi pierādīja, ka iepriekš veiktā mežizstrāde būtiski neietekmēja meža ugunsgrēku apmēru un to intensitāti.

Nesenā “teorija”, kurā apgalvots, ka kontrolētā dedzināšana veicina zemsedzes degtspēju, tādējādi padarot eikaliptu mežus ugunsbīstamākus, nevis palīdz ugunsgrēku ierobežošanai, tika stingri apšaubīta. Mežsaimniecības asociācijas publicētajā 2025. gada pārskatā ir secināts, ka pierādījumi neapstiprina šādus apgalvojumus. Ilgstoši nededzinātās platības deg ļoti intensīvi, bet platībās, kurās regulāri tiek veikta kontrolētā dedzināšana, gandrīz nav zemsedzes. Stratēģiski veikta obligātā dedzināšana ir svarīga pasākumu kopuma sastāvdaļa, lai pārvaldītu intensīvu meža ugunsgrēku risku un ietekmi Austrālijas vietējos mežos.

Kontrolētās dedzināšanas pretinieki aizstāv tikai t.s. “reaģēšanas stratēģiju” krūmu ugunsgrēku pārvaldībai. Šāda metode ir izmēģināta ASV rietumu daļas mežos, kur gadu desmitiem tika

Īstenota agresīva ugunsgrēku ierobežošanas stratēģija. Šobrīd tā ir atzīta par neveiksmīgu, jo ir negatīvi ietekmējusi mežu veselību un pēdējās desmitgadēs plaši izplatījušies postoši meža ugunsgrēki. Tagad tiek ieviesta zemas intensitātes dedzināšana un blīvu mežu retināšana. Viens no vadošajiem ASV ekoloģiem nesen žurnālā *Nature* ziņoja, ka “meža ugunsgrēku ierobežošana (ugunsbīstamās sistēmās) ir ļoti nepareiza un neilgtspējīga dabas aizsardzības stratēģija”.

6. Mežizstrāde rada lielas oglekļa emisijas un kaitē klimatam.

Lai ticami novērtētu pilnīgu oglekļa bilanci, kas saistīta ar mežizstrādi, ir jāpiemēro pilna aprites cikla analīzes (*LCA*) sistēma, kurā ņemtas vērā oglekļa krājumu izmaiņas laikā mežizstrādes vietā; oglekļa emisijas, kas saistītas ar meža apsaimniekošanu un mežizstrādi, transportēšanu un novākto koksnes produktu (*HWP*) pārstrādi; oglekļa uzkrāšanos koksnes produktos ekspluatācijas laikā; visas oglekļa emisijas, kas ietaupītas, izmantojot atlikumus enerģijas ražošanai, kas citādi tiktu ražota, sadedzinot fosilo kurināmo; ieguvumus, ko dod koksnes aizstāšana ar oglekļietilpīgākiem materiāliem, piemēram, tēraudu, alumīniju vai betonu, būvniecībā; un no ārzemēm ievestu koksnes produktu “oglekļa nospiedumu”, lai aizstātu Austrālijas produkciju.

Visaptverošā pārskatā 2024. gadā secināts, ka līdz šim tikai vienā Austrālijas pētījumā ir izmantota pilna aprites cikla analīze. Tajā secināts, ka ilgtspējīgi apsaimniekotu vietējo mežu izstrāde un turpmāka meža biomasas izmantošana *HWP* vai enerģijas ražošanai var dot pozitīvu ieguldījumu valsts neto oglekļa emisiju samazināšanā. Citi pētījumi, kuros apgalvots, ka vietējo mežu izstrāde palielina neto oglekļa emisijas, ir vai nu nepilnīgi, vai arī tajos izmantoti nepiemēroti parametri, lai novērtētu kopējās oglekļa bilances komponentus. Tie ir arī pārvērtēti oglekļa pieauguma tempi vecākos mežos un neizstrādāto mežu spēja ilgtermiņā uzkrāt oglekli, ko apdraud meža ugunsgrēki. Līdz ar to ir nepietiekami novērtēti koksnes ieguves un izmantošanas radītie ieguvumi no oglekļa. Tas viss ir novedis pie kļūdaina secinājuma un attiecīgi sekojošas propagandas, ka mežizstrādes pārtraukšana it kā nodrošinātu labākus oglekļa piesaistes rezultātus nekā ilgtspējīga apsaimniekošana, kas ietver koksnes ieguvi atsevišķās teritorijās.

Šie secinājumi nozīmē, ka priekšlikumam izstrādāt jaunu INFM (*Improved Native Forest Management*) metodoloģiju, lai novērtētu oglekļa emisiju ietaupījumu, ko rada mežizstrādes pārtraukšana vietējos mežos, trūkst jebkādas zinātniskas loģikas. Metodes izstrādi ir atbalstījis Jaundienvidvelsas valdības Klimata pārmaiņu, enerģētikas, vides un ūdens departaments. Austrālijas federālā valdība ar Emisiju samazināšanas nodrošināšanas komitejas starpniecību ir noteikusi tās turpmākai izstrādei prioritāti. Apgalvojumi, ka pilnīgs aizliegums izstrādāt vietējos mežus ļaus iegūt lielu daudzumu naudas izteiksmē izteiktu oglekļa kredītu, ir ilūzija.

Secinājumi

Austrālijas vietējo mežu ilgtspējīgai apsaimniekošanai un atbalstam tiek izmantoti daudzu gadu desmitu pētījumi un praktiskā pieredze. Neraugoties uz to, daži joprojām aizstāv pilnīgu vietējo mežu izstrādes aizliegumu un apgalvo, ka zinātne pamato mežizstrādes aizlieguma nepieciešamību. Tomēr “teorētiskie” apgalvojumi, ka koksnes ieguve palielina meža ugunsgrēku intensitāti, izraisa lielākas oglekļa emisijas, samazina sateces baseinu ūdens daudzumu un apdraud koalas, ir noraidīti vairākos detalizētos zinātniskajos pētījumos aizvadīto gadu laikā. Pēdējo 60 gadu laikā ir attīstījusies stratēģiski plānotas dedzināšanas izmantošana kā daļa no integrētas ugunsgrēku pārvaldības pieejas, kas palīdz savlaicīgi ierobežot un mazināt savvaļas ugunsgrēku ietekmi, kā arī uzlabot ugunsdzēsēju drošību.

Mums ir zināšanas, praktiskās iemaņas un tiesiskais regulējums, lai ilgtspējīgi apsaimniekotu mūsu vietējos mežus, tostarp lai veiktu koksnes ieguvī nelielās, rūpīgi izvēlētās platībās. Lielākajai daļai izstrādāto vietējo mežu šobrīd tiek veikta ilgtspējas sertifikācija, izmantojot starptautiskās labākās prakses metodes. Lauku kopienas un valsts var gūt labumu vairākos veidos, pieņemot zinātniski pamatotu politiku un apsaimniekošanas praksi. Tādas meža prakses sistēmas, kādas tiek izmantotas, piemēram, Tasmānijā, ir pasaulē vadošās. Tās arī nodrošina pastāvīgus uzlabojumus šajā jomā.

Sabiedrībai, zemes izmantošanas politikas veidotājiem un politiķiem kopumā būtu jāuzmanās no aizvien pieaugošās selektīvās un nelīdzsvarotās zinātnes atziņu izmantošanas, kas

ietērpta tādā ideoloģijā, kas veicina pret mežsaimniecību vērstus uzskatus.

Par autoriem

- **Dr. Džons Raisons** un **Dr. Sadanandans Nambiars** ir bijušie *CSIRO* (<https://www.csiro.au/en/about>) galvenie pētnieki. Vairākus gadu desmitus viņi ir vadījuši pētījumus un palīdzējuši politikas veidotājiem un mežu apsaimniekotājiem Austrālijā un starptautiskā mērogā.
- **Dr. Glens Kile AM** ir bijušais *CSIRO* Mežsaimniecības un meža produktu nodaļas vadītājs. Viņš pārraudzīja nozīmīgus *CSIRO* veiktos pētījumus par vietējiem mežiem un krūmu ugunsgrēkiem.
- **Dr. Tonijam Bartletam** ir liela pieredze vietējo mežu apsaimniekošanā, viņš ir vadošais eksperts meža ugunsgrēku pārvaldībā un apkarošanā.